

Europeiskt vallfrö

– förr och nu

Svenska frögrödor. Svensk timotej- och ängssvingelfröodling står sig bra i EU. Uno Carlsson, Säby i Dalsland är en god representant för dessa två svenska paradgrödor. Foto: Hans Jonsson.

Vallfröodlingen i EU genomgår just nu en stor förändringsprocess. Nya medlemmar med varierande traditioner och förutsättningar rör om i grytan. Men Sverige står sig väl i jämförelse.

Text Gunilla Larsson, Svensk Raps AB

2004 blev ytterligare 10 länder medlemmar i EU. Det var Cypern, Estland, Lettland, Litauen, Malta, Polen, Slovakien, Tjeckien och Ungern.

Finland och Sverige odlar mest timotej

	Areal 2005, ha
Finland	5 082
Sverige	4 167
Tyskland	2 448
Tjeckien	1 394
Danmark	721

Tabell 1. De fem största timotejfröodlande länderna i EU 2005.

Källa: DG Agri (EUs officiella jordbruksstatistik).

Tyskland toppar ängssvingelligan

	Areal 2005, ha
Tyskland	2 819
Sverige	1 774
Tjeckien	1 659
Finland	1 590
Danmark	984

Tabell 2. De fem största ängssvingelfröodlande länderna i EU 2005.

Källa: DG Agri (EUs officiella jordbruksstatistik).

Som fröodlande länder har de ganska olika status.

Historiskt sett stora fröproducenter

Fram till 1990 innebar det kommunistiska systemet att de öst- och

centraleuropeiska områdena i princip var stängda för handel med omvärlden. Inom området togs det frö som behövdes fram genom egenproduktion, men med en betydande intern utväxling av frö mellan länder och regioner. Man försökte utnyttja de områden som var mest lämpliga för fröodling. Ett bra exempel på detta är de baltiska staterna som var republiker i Sovjetunionen.

Till följd av sitt fördelaktiga klimat för fröodling blev en stor del av den sovjetiska produktionen förlagd till dessa länder. Estland hade cirka 40 000 hektar gräs- och klöverfrö, Lettland 45 000 hektar och Litauen 50 000 hektar. Som jämförelse kan nämnas att Danmark som idag odlar nästan 100 000 hektar vallfrö under 1980-talet odlade knappt 50 000 hektar. Bland övriga länder är det framförallt Polen, Tjeckien och Ungern som varit betydande fröproducenter.

Mur och fröproduktion föll

När så muren föll försvann också restriktionerna på import från omvärlden. Detta fick till följd att baltstaterna förlorade all sin exportproduktion till Ryssland och Västeuropas uppförökningar i Polen försvann nästan fullständigt. Tjeckien är det land som i stort sett lyckades bibehålla sin fröproduktion. Förbrukningen av frö föll drastiskt inom området och det var två faktorer som var avgörande för detta. För det första blev antalet kor mer än halverat och för det andra blev förnyelsen av vallarna något av det första man sparade in på när den stora förändringen i jordbruket ägde rum.

Samtidigt som förbrukningen av frö till vallar minskade medförde införandet av en marknadsekonomi att förbrukningen av frö till fritidssektorn (gräsmattor, golfbanor osv.) ökade. Men denna expansion i fröförbrukning täcktes i stort sett av import från EU.

Rajgräs största fröslaget i EU

Arealen gräsfrö i EU omfattade 2005 cirka 245 000 hektar. Av denna stora areal är fröslaget framför andra rajgräs. Det odlades nästan 89 000 hektar engelskt rajgräs och 45 000 hektar italienskt rajgräs. De största arealerna engelskt rajgräs återfinns i Danmark (36 000 hektar) och Nederländerna (19 000 hektar) medan italienskt rajgräs främst odlas i Tyskland (15 000 hektar), Tjeckien (6 500 hektar) och Frankrike (4 300 hektar).

Rödsvingel störst i Danmark

Rödsvingel är ett annat av de stora fröslagen. Här finns det ett mycket stort antal sorter som alla är anpassade till speciella användningsområden. Arealen rödsvingel i EU 25 var 2005 cirka 41 000 hektar och

största arealen återfinns i Danmark (26 000 hektar). Flera andra länder i Europa odlar också rödsvingel, men inte på tillnärmelsevis så stora arealer som man gör i Danmark utan då handlar det om arealer under 3 000 hektar. Närmast efter Danmark i areal kommer Frankrike, Tyskland, Holland och Polen.

De arealmässigt största gräsen efter rajgräs och rödsvingel är timotej (16 000 hektar), ängsgröe (14 000 hektar) samt ängssvingel och rödsvingel med vardera cirka 10 000 hektar. Både när det gäller timotej och ängssvingel tillhör Sverige de länder som har den största arealen. Se tabell 1 och 2.

Lusern största baljväxten i EU

I Sverige odlar vi, när det gäller baljväxterna, främst röd-, vit- och alsikeklöver, men i EU är den största arealen lusern följt av rödklöver (14 000 hektar), blodklöver (7 700 hektar) samt vitklöver och alexandrinklöver som odlas på drygt 6 000 hektar vardera. Totalt odlas det cirka 152 000 hektar baljväxter i EU 25, men då ingår även ärter och olika bönarter. Lusern odlas på nästan 40 000 ha och största arealerna återfinns i Frankrike, Italien, Ungern och Spanien. I tabell 3 kan vi se att Sverige kommer på tredje plats när det gäl-

ler rödklöverareal. I både Tjeckien och Frankrike odlas andra sortstyper än vad vi odlar i Sverige.

Svensk avkastning står sig

Våra "svenska" arter rödklöver, timotej och ängssvingel är stora även sett med europeiska mått. Men hur är konkurrensen från framförallt de 10 nya EU-länderna? Många gånger har det förts fram att exempelvis timotej mycket väl kan produceras i till exempel Tjeckien till ett lägre pris än vad vi kan göra i Sverige. Men frågan är då vilka avkastningsnivåer man har där? Medelskörden för åren 2000-2004 framgår av tabell 4. I denna jämförelse ligger den svenska avkastningen per hektar för närvarande en bra bit över den tjeckiska vilket talar för vår svenska odling.

En låg hektaravkastning för de flesta fröslag är en ganska genomgående bild man får av fröodlingen i de "nya" EU-länderna, men samtidigt är detta något som med stor sannolikhet kan komma att ändras i takt med förbättrad odlingsteknik osv. Huruvida fröodlingen i fortsättningen kommer att vara intressant i dessa länder är också en fråga om vilken avkastning spannmålen ger. Det är ju som alltid en grödas ekonomi i jämförelse med andra som avgör om den är intressant att odla. □

Rödklöverfrö dominerar av Tjeckien och Frankrike

	Areal 2005, ha
Tjeckien	4 290
Frankrike	3 631
Sverige	1 513
Tyskland	1 341
Ungern	475

Tabell 3. De fem största rödklöverfröodlande länderna i EU 2005.

Källa: DG Agri (EUs officiella jordbruksstatistik).

Sverige slår Tjeckien i fröskörd

	Medelavkastning 2000-2004 kg/ha	
	Tjeckien	Sverige
Rödklöver	127	214
Timotej	252	445
Ängssvingel	435	665

Tabell 4. Avkastningsjämförelse mellan svensk och tjeckisk vallfröodling 2000-2004.